

FRAMTIDENS KONSTFÖRENING

- en nordisk konferens

Text: Petra Olsson, journalist
Foto: Christiaan Dirksen, fotograf
Redaktör: Mathias Jansson
Utgiven av: Sveriges Konstföreningar
december 2013

På jakt efter nya identiteter

Det blev många frågor och inlägg från publiken under helgen.

”Det handlar om att identifiera ett kluster av målsättningar”

Feministisk mötesplats, konsthall eller ett drivhus för oetablerad, samtida konst. Det finns inte ett sätt att verka som konstförening i framtiden, det finns flera sätt. Några verksamheter från Sverige, Norge och Danmark pekade ut olika riktningar i samband med konferensen Framtidens konstförening på Malmö högskola.

Konstföreningsrörelsen i Sverige, Norge och Danmark tampas med liknande problem och utmaningar – vikande medlemssantal, en åldrande skara medlemmar och neddragningar av offentligt stöd.

Konferensen Framtidens konstförening, som är ett samarbete mellan Sveriges Konstföreningar, Norske Kunstforeninger och Sammenslutningen af Danske Kunstforeninger, är tänkt att bli en startpunkt för en diskussion om konstföreningens roll och position. Sveriges Konstföreningar, som under 2013 firar 40 års-jubileum, stod som arrangör och värd.

I samband med mötet hade Sveriges Konstföreningar skickat ut en Open Call-inbjudan till de tre länderna. Av alla bidrag valdes åtta konstföreningsverksamheter från Sverige, Norge och Danmark ut att presentera sin föreningsverksamhet.

Redan innan det blev dags för Open Call-bidragen visade Steinar Sekkingstad från Bergen Kunsthall en möjlig framtidsväg i samband med föreläsningen ”Konstförening och konsthall – om Bergen Kunsthall på 00-talet”.

Bergen Kunstforening bildades 1838 och är ett exempel på en förening som på senare år gått från att vara en ideell konstförening till en mer professionell institution. Sedan

1935 har föreningen huserat i en byggnad på Rasmus Meyers allé i centrala Bergen som är ritad för visning av bildkonst.

Steinar Sekkingstad berättade om föreningens utveckling till konsthall under åren 2001 och 2013. En period som har präglats av utställningsinriktad verksamhet, något som har resulterat i ett växande publikantal.

Sekkingstad pekade på hur antalet besökare har ökat markant, från 24 747 till 77 641 mellan 2003 och 2013, samtidigt som medlemsantalet har sjunkit något, från 773 till 667 medlemmar.

– Vi jobbar aktivt för att den nya publiken ska bli medlemmar och förstå vad det innebär, att det är fundamentet för vår organisation, säger Steinar Sekkingstad.

Vid sidan av produktionen av konstutställningar har föreningen satsat på att ta fram konstböcker, förmedlingsverksamhet till barn och unga och att etablera sig som en mötesplats genom kafé- och konsertverksamhet.

– Övergången till konsthall visar att föreningsformen är användbar och kan användas på olika sätt. Men det är viktigt att inte bli beroende av offentligt stöd. Många olika finansieringskällor garanterar ett oberoende och en flexibilitet.

Galleri Syster, som stod för ett av åtta Open Call-bidrag, är baserat i Luleå i Norrbotten, långt ifrån de svenska storstadsregionernas konstscener.

– Det tar mig ungefär ett dygn att resa hem till Luleå från Malmö. Jag ser det faktiskt som en politisk handling att hålla ett

livaktigt galleri däruppe, säger Anja Persson från Galleri Syster.

Verksamheten startade år 2006, och har sedan dess etablerat sig som en mötesplats för samtida konst i Luleå.

– Vi är en förening som verkar på feministisk grund i ett väldigt mansdominerat samhälle. Man kan säga att vi bor granne med masugnen och det är inget fel med det, men det måste finnas plats för alla röster.

Galleri Syster framhåller vikten av samarbete för att utveckla verksamheten. Nyligen flyttade galleriet från en nio kvadratmeter stor lokal till en på 140 kvadrat, som ett resultat av ett samarbete med friteatergruppen Teater Scratch. För att förnygra verksamheten driver föreningen ett projekt som heter Lillasyster, som riktar sig till gymnasieungdomar som vill hitta vägar in i konsten.

– Luleåborna förväntar sig saker av oss nu och verkar tro att vi är en institution, men då får vi påminna dem om att vi är ideella, säger Anja Persson.

Minibar Artist Space befinner sig, till skillnad från Galleri Syster, i hjärtat av den svenska gallerivärlden, på Hälsingegatan i Vasastan i Stockholm. I likhet med systrarna uppe i Norrbotten arbetar de tre unga konstnärerna aktivt för att inspirera till en förnygring av konstföreningsrörelsen.

– Vi vill gärna bidra till att bredda utbudet och inspirera andra att starta liknande institutioner. Som ung konstnär behöver man ha tillgång till oberoende institutioner som ett komplement till den kommersiella galleriverksamheten, säger Sofia M. Westin från Minibar Artist Space.

» forts., SID. 2

Mellan den 23 och 24 november möttes omkring 170 konstföreningsmedlemmar från Sverige, Norge och Danmark för att debattera konstföreningens roll i framtiden. Bakom initiativet står Caroline Lund, verksamhetsutvecklare vid Sveriges Konstföreningar sedan två år.

Varför ville du arrangera en konferens om framtidens konstförening?

– När jag började på mitt jobb som verksamhetsutvecklare var jag väldigt nyfiken på konstföreningsrörelsen. Samtidigt tyckte jag att jag möttes av ganska mycket osynlighet och stora nivåskillnader ute i verksamheterna. Det jag hoppas ska hända är att man börjar titta på sig själv lite mer och mäter sig med andra konstföreningar, både nationellt och internationellt.

Vilka utmaningar märker du att de svenska medlemmarna brottas med?

– Att förnygra verksamheten, få en publik och skapa synlighet. Eftersom problemen ser olika ut kan vi inte nå fram till en gemensam målsättning om hur vi ska förnya oss, det handlar om att identifiera ett kluster av målsättningar.

Hur kan du som verksamhetsutvecklare hjälpa de svenska medlemmarna att utveckla sina föreningar?

– Vi kan titta på vad de har för behov och ta fram konferenser, utställningar och utbildningar. Jag har hämtat mycket inspiration hos Norske Kunstforeninger som har bjudit in curatorer att samarbeta med konstföreningarna, och nästa år kommer vi att arrangera en utbildning i curatorskap för våra medlemmar i Sverige.

Blir det fler nordiska konferenser?

– Jag hoppas att det blir en konferens i Norge om två år. När jag ansökte om medel för den här konferensen så skrev jag att den ingår i en serie av tre.

BAKGRUND TILL KONFERENSEN

Den 23-24 november 2013 arrangerades en nordisk konferens om Framtidens konstförening på Malmö högskola i Malmö, Sverige.

Konferensen riktade sig till konstföreningar, konstnärer, politiker, forskare och andra som är intresserade av att diskutera konstföreningens roll och betydelse för framtidens konstliv i Norden. Hur kan konstföreningarna

fortsätta att vara en viktig oberoende del av konstscenen? Konstföreningen fyller idag en viktig lucka mellan konstutbildningarna och den etablerade konstscenen och fungerar som en demokratisk plattform för samtal om konst mellan konstnärer och allmänheten. Hur kan vi utveckla och ta till vara konstföreningens unika position på konstscenen?

Till konferensen bjöd vi in teoretiker, konstkritiker och forskare till att tala om konstföreningen ur ett framtidsperspektiv. Syftet med konferensen var att skapa visioner och samarbeten över landsgränserna, sätta igång en offentlig debatt och öka konstföreningsrörelsens synlighet

På jakt efter nya identiteter

...forts från första sidan.

Minibar Artist Space har funnits i omkring två år och projektet finansierades till en början med hjälp av egna medel. Föreningen, som består av tre styrelsemedlemmar som alla är konstnärer under 30-årsstreck, har inte medlemmar i traditionell mening.

– Vem räknas som medlem? Vi har över tretusen medlemmar på vår Facebook-sida och vi ser dem som våra medlemmar.

Eftersom Minibar Artist Space ställer ut många internationellt verksamma konstnärer, som inte kan ta emot svensk utställningsersättning, tvingas de vara kreativa när de söker finansiering.

– Det finns pengar att söka, men man måste vara aktiv och ta reda på dem. Stipendier är en del, pengar för

curatorförmedling en del och utställningsersättning en annan del.

Ju längre Open Call-sessionen pågick, desto tydligare blev det att framtidens konstförening har mycket att vinna på att nischa sig. Det kan handla om att profilera sig som en konstförening i förorten, som Brøndby Kunstförening, eller att satsa på en distansutbildning i konsthistoria, som Sveriges Konstföreningars distrikt Gävleborg har valt att göra. Mariagerfjords Kunstförening i Danmark har i stället riktat in sin utställningsverksamhet på design och hantverk, men för att göra ett relevant urval har föreningen lagt resurser på att ta in professionell expertis.

Curatorens betydelse belystes mer ingående i samband med föreläsningen "Curator + konstförening".

Sedan två år tillbaka driver Norske Kunstforeninger projektet "Curator i konstföreningen", som syftar till att utveckla konstförmedlingen. En särskild utbildning inom curatering har tagits fram i samarbete med Høgskolen i Telemark.

Bente Støa, ämneslärare för den ettåriga deltidsutbildningen, och Magdalena Holdar, från utbildningen Curating art vid Stockholms universitet, var inbjudna för att diskutera

behovet av frilanscuratorer inom konstföreningarna. Båda menar att en curator som blir engagerad i en konstförening kan bidra med nya perspektiv till föreningsverksamheten.

– Det är viktigt att komma ihåg att curatorer inte är en homogen grupp, utan att de kan arbeta väldigt olika. En del vill göra utställningar, andra jobbar mer med textproduktion. Curatorn är inte bara en producent utan också en kreativ kompetens. Det innefattar att man är bra på driva projekt och att söka pengar, säger Magdalena Holdar.

Bente Støa tycker att det är viktigt att som konstförening fråga sig hur man kan förmedla konst till fler, och där kan curatorn spela en viktig roll, menar hon.

– Vem förmedlar vi konst till? Är det primärt till vita kvinnor i 40- och 50-årsåldern med god akademisk utbildning? Kan vi ändra på det och få in mer kulturell demokrati i verksamheterna?

Intervju: Sten Nilsen

Sten Nilsen, arbetar på Norske Kunstforeningens kansli i Norge, redaktör för medlemstidningen KUNST PLUS.

"Vi är fem anställda på Norske Kunstforeningens kansli i Oslo och det innebär att vi är relativt få som har det övergripande ansvaret för att hjälpa och stötta våra omkring 173 medlemsföreningar.

Jag har kommit hit för att få en bild av hur engagemanget ser ut i Danmark och Sverige. Inom vår organisation har vi inga arbetsplatskonstföreningar, medan de är väldigt starka i Sverige.

Två av de största utmaningarna vi har i Norge handlar om hur vi ska få in yngre medlemmar i föreningsverksamheten och hur ekonomin ska gå ihop. Vi är ett rikt land, men jag skulle inte beskriva oss som en kulturna-

tion, snarare som en skidnation. Det går bra för litteraturen och musikbranschen, men bildkonsten prioriteras inte på samma sätt.

I Norge ser vi en utveckling mot att allt fler konstföreningar ombildas till konsthallar. Det gör att verksamheterna kan fokusera mer på förmedling av samtidskonst, nackdelen är att de blir mer beroende av offentligt stöd och det kanske gör dem mer sårbara.

Det har varit väldigt inspirerande att lyssna på konstkritikern Anders Olofssons föreläsning "Förbannade samtid", om hur konstföreningarna kan förhålla sig till samtidskonsten. Konstkritikern Trine Ross från Danmark gav en intressant inblick i vilka aktörer som finns på den danska konstscenen.

Jag hoppas att konferensen lägger grunden för ett fortsatt samarbete där vi kan hjälpa varandra med de utmaningar vi har."

Malin Henningsson och Sofia M. Westin från Minibar Artist Space.

Skräpigt konstverk manar till reflektion

"Jag gillar sopor. Det är besvärligt för mig, besvärligt att motivera."

Med hjälp av ett skräpigt konstslag vill den Malmöbaserade konstnären Leif Holmstrand väcka tankar om vad som anses vara skräp.

Den stora framtidskongressen av Leif Holmstrand består av en skulptur i form av ett par jättenät med rengjorda sopor, en textvideo och ett performance. Konferensens besökare får se hur konstnären lindar in sig i skräp med hjälp av plastfolie, samtidigt som han sjunger om skräpets historia och framtid.

Inspirationen till konstverket har Holmstrand hämtat ur romanen "Den stora fram-

tidskongressen: Ur Ijon Tichys minnen" av Stanislaw Lem.

– Det är en väldigt dystopisk text och beskriver en verklighet som bara består av sopor. Men beroende på olika hypnoslager så inser människorna inte att katastrofen har inträffat, säger Leif Holmstrand.

Med verket vill han väcka frågor kring vad som anses vara åtråvärt och vad som anses vara skräp. Frågor som en föreningsrörelse som står i begrepp med att förnya sig kanske inte helt ska förkasta.

Som konstnär har Leif Holmstrand varierande erfarenheter av att samarbeta med konstföreningar.

– Men själva formen gör att det brukar finnas en flexibilitet och något informellt, som är väldigt bra.

Han tillägger:

– Rörelsen engagerar många människor med olika erfarenheter. Det gör att man kan lyfta ämnen som anses vara besvärliga eller lågstatus.

Intervju: Annelise Romme

Annelise Romme, ordförande för Folketingets arbetsplatskonstförening

”Jag arbetar som IT-konsult vid Folketinget i Köpenhamn och har varit ordförande för arbetsplatskonstföreningen där i omkring sju år. Föreningen har omkring 165 medlemmar och vi vill gärna att den ska fortsätta att växa.

Folketinget är en väldigt spännande arbetsplats och som IT-konsult kommer jag i kontakt med kollegor på olika avdelningar och tar alla tillfällen i akt att sprida vårt budskap. Men det är svårt med nyrekryteringen, många har helt enkelt inte lust att lägga pengar på ett medlemskap när det inte finns någon garanti för att de kommer att vinna något av de konstverk vi lottar ut varje år.

Vår förening har jobbat ganska mycket med att försöka köpa in konst som kan tilltala människor i olika åldrar, men det har inte fått fler yngre att gå med. Vi försöker också arrangera intressanta konstbesök för medlemmarna i Köpenhamn med omnejd.

Tyvärr känns det som om den här konferensen mest är till för konstföreningar som har en gallerieller utställningsverksamhet. Vi behöver fler idéer om hur vi som arbetsplatskonstförening kan bli bättre och hur vi kan locka fler medlemmar.

En positiv sak med att vara här är mötena med alla människor. Många har stor erfarenhet av konstföreningslivet och nu känns det mycket lättare att ta kontakt för att få inspiration.”

Emma Stenström från Handelshögskolan.

Både hot och möjligheter för konstföreningsrörelsen

Konstföreningarna har en viktig funktion att fylla, men rörelsen måste förnya sig för att nå fram till nya grupper. Det menar Emma Stenström från Handelshögskolan, som föreläste under rubriken Strategiska vägval för framtidens konstföreningar.

– Engagemanget finns, men det kanske inte tar sig de former som vi är vana vid, säger Emma Stenström, docent i företagsekonomi vid Handelshögskolan i Stockholm.

Stenströms forskning handlar om organisering och ledning av kulturorganisationer. Under

fem år var hon gästprofessor vid Konstfack.

Som medlem i Handelshögskolans arbetsplatskonstförening har Stenström egna erfarenheter av konstföreningsverksamhet.

– Arbetsplatskonstföreningar är viktiga, de är unika för Norden och särskilt starka i Sverige, men man vittnar om att de för en tynande tillvaro.

Tillsammans med publiken listade Stenström några av hoten mot konstföreningsrörelsen: Omstruktureringar, korta anställningar, avsaknad av verktyg för att locka unga, finansieringsproblem, tidsbrist.

Det konstaterades också att konstföreningarna kan erbjuda möten, bidra till integration på

arbetsplatser och möta företags behov att leva upp till sina CSR-åtaganden (corporate social responsibility).

– Det är viktigt att veta vem man är, var man hör hemma och vad som är det unika. Som icke-kommersiell verksamhet kan man ta provision, men målet är inte att gå med vinst.

Emma Stenström uppmanade deltagarna att tänka på hur mångfalden kan öka genom att sätta igång processer där man funderar mer kring identitet, hur man agerar och pratar om sin verksamhet.

– När man ställer frågan till företagsledare om vad de efterfrågar för kompetens säger de ofta att en av de viktigaste egenskaperna är kreativitet hos

ledarna. Det finns en längtan efter kreativ och kulturell kompetens ute i samhället.

“Arbetsplatskonstföreningar är viktiga, de är unika för Norden”

Panelamtal stakade ut framtiden

Konsthistoriker Linda Fagerström, som modererade hela konferensen, hade förberett några ja och nej-frågor inför ett avslutande panelamtal där deltagarna fick möjlighet att utveckla sina svar.

Paneldeltagarna bestod av Emma Stenström, forskare, Finn Mikkelsen, styrelseordförande för Sammenslutningen af Danske Kunstforeninger, Kalli Klement, chef för Sveriges Konstföreningar, Susanne Svensen, chef för Norske Kunstforeninger och Svein Ingvoll Pedersen, konsthistoriker och intendent på Tromsø Kunstforening.

Alla i panelen var eniga om att konstförenings styrkor överväger svagheter.

– Allting ska kvantifieras och mätas, men vi behöver fokusera mer på kvalitet i stället för kvantitet i vårt

samhälle, säger Emma Stenström.

Deltagarna var också överens om att framtidens konstföreningar måste samarbeta mer med andra aktörer, till exempel med curatorer och näringsliv. Sveriges Konstföreningars Kalli Klement varnade samtidigt för en utveckling där föreningarna i högre utsträckning förlitar sig på näringslivets stöd.

– Det fria kulturlivet ska vara offentligt stöttat. Ju mer vi söker näringslivets stöd, desto mindre behöver det offentliga stötta kulturlivet. Då riskerar vi också att förlora vår frihet.

Panelen trodde på en vital konstföreningsrörelse om 30 år, men att formerna för engagemanget kommer att förändras när allt fler tycks ha allt mindre tid över till frivilligt arbete.

– Formen för organisering kommer att vara den stora frågan, men jag är

en stor förespråkare av föreningsformen. Den är demokratisk, man lär sig att samarbeta och att ta ansvar. Kanske kommer vi att se fler initiativ som Minibar Artist Space som hittar andra sätt att skaffa sig medlemmar, men då måste man lösa demokratin på annat sätt, säger Kalli Klement.

“Formen för organisering kommer att vara den stora frågan”

Intervju: Anna Sagström

Anna Sagström, en av tre konstnärer som driver föreningen Minibar Artist Space i Stockholm

”Det är roligt att vara här, det är min första konferens i konstföreningssammanhang. Vi har blivit inbjudna för att berätta om hur vi har organiserat vår verksamhet i våra gallerilokaler i Vasastan i Stockholm.

Egentligen kan man säga att vi har benen i två världar – gallerivärlden och konstföreningssrörelsen.

Konferensens tema handlar mycket om hur konstföreningssrörelsen ska kunna förnyas och där känner vi att vi kan bidra med något. Vi är tre konstnärer som driver Minibar Artist Space och som alla är under 30 år, ganska nyutbildade och som jobbar internationellt.

Just nu är jag verksam som konstnär i Berlin samtidigt som jag arbetar med Minibar Artist Space på distans. Det funkas ganska bra, vi hade ju setts mer om alla hade bott i Stockholm, men det blir mycket samtal över

Skype och så åker jag till Sverige en del.

Vi funderar mycket på hur man ska kunna använda föreningsformen för att jobba internationellt. Jag tycker till exempel att det vore spännande om det fanns fler möjligheter att jobba med ambulera projekt.

Minibar Artist Space har precis börjat tänka på nordiskt utbyte, och då är det en styrka att kunna mötas så här. Det var intressant att lyssna på hur Bergen Kunsthall jobbar med att ta fram publikationer. Jag märker på snacket i Berlin att

många har sett och gillar deras böcker.

Ämnet för konferensen tyder på att det finns ett intresse för en diskussion kring organisationsformer. Arrangörerna verkar peppade på framtiden och det är kul att se.”

”Just nu är jag verksam som konstnär i Berlin samtidigt som jag arbetar med Minibar Artist Space på distans.”

Intervju: Lena Ryö

Lena Ryö, medlem i Örebro distriktet för Sveriges Konstföreningar

”Det jag slås av när jag är här är att de problem som vårt distrikt har inte är unika, utan att de är väldigt allmän-giltiga. I vårt distrikt ser vi hur medlemsantalet minskar, och då minskar också möjligheterna för att köpa in konst. En annan trend vi ser är att för 30 år sedan hade Örebro län 70 heltidsverkande konstnärer, i dag är det bara ett 30-tal. Jag tror inte det är unikt för vårt

län, utan det handlar om en rikstrend.

Den stora frågan för oss är hur vi ska få nya idéer för att förnya våra föreningar och hur vi ska kunna bli angelägen för medlemmarna.

Efter att ha lyssnat på Open Call-bidragen har jag fått en del idéer om hur vi kan utvecklas. Jag vill till exempel att vi ska börja med en utbildning i samtidskonst och ta fram en utbildning inom konstpedagogik för våra medlemmar.

Jag tror också på samarbete, samarbete, samarbete... Jag kommer att tänka på flera aktiviteter som jag har velat göra, men som jag har släppt tanken på eftersom de inte känns möjliga att genomföra. Men om vi är några föreningar från

olika distrikt som går ihop så kanske vi kan göra den där resan som vi inte kan organisera på egen hand.

Jag är väl något av en kvarleva från 70-talet när man faktiskt trodde att folk kunde påverka och förbättra samhället. Det måste finnas något icke-kommersiellt i det samhälle vi lever i. Jag skulle gärna se att vi inom rörelsen diskuterade konstens betydelse mycket mer. Vad är konstens betydelsebärande funktion? Hur kan den initiera tankar, idéer och processer?”

”Jag tror också på samarbete, samarbete, samarbete...”

Open Call-deltagarna under söndagen.

ARRANGÖRER OCH BIDRAGSGIVARE

SVERIGES KONSTFÖRENINGAR bildades 1973 som en partipolitisk obunden ideell organisation med ändamålet att tillvarata landets konstföreningars intressen.

www.sverigeskonstforeningar.nu

NORSKE KUNSTFORENINGER bildades 1978 och är en paraplyorganisation för norska konstföreningar och ett kompetenscenter för den publikstyrda konstförmedlingen i Norge.

www.kunstforeninger.no

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE KUNSTFORENINGER (SDK) har existerat sedan 1944 och har som målsättning att bidra till att förmedla kunskap om bildkonst i Danmark genom vandringsutställningar och annan upplysande verksamhet samt tillvarata uppgifter om gemensamt intresse för de anslutna konstföreningarna.

www.sdkunst.dk

KONFERENSEN ARRANGERADES MED EKONOMISKT STÖD AV:

